

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain 3 luvun 1 §:n ja 6 luvun 9 §:n ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain 3 luvun 1 §:n ja 6 luvun 9 §:n ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (HE 83/2019 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 4/2019 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Joni Rehunen, sosiaali- ja terveysministeriö
- budjettineuvos Outi Luoma-Aho, valtiovarainministeriö
- yhteyspäällikkö Janne Pulkkinen, Eläketurvakeskus
- asiantuntija Mikko Räsänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- työmarkkinalakimies Jouko Hämäläinen, KT Kuntatyönantajat
- sosiaaliasioiden päällikkö Pirjo Väänänen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- toimitusjohtaja Janne Metsämäki, Työllisyysrahasto

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- työ- ja elinkeinoministeriö
- Kansaneläkelaitos
- Suomen Kuntaliitto
- Suomen Yrittäjät ry
- Työttömien Keskusjärjestö ry
- Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry

Valiokunta on saanut ilmoitukset, ei lausuttavaa:

- Akava ry
- STTK ry

Valiokunnan mietintö StVM 15/2019 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia.

Työttömyysturvalakia ehdotetaan muutettavaksi työurien pidentämiseksi siten, että lisäpäiväraha-oikeuden alaikärajaa nostetaan vuonna 1961 ja sen jälkeen syntyneillä 61 vuodesta 62 vuoteen. Työttömyysturvan lisäpäivien rahoitusta ehdotetaan muutettavaksi siten, että työnantajien rahoitusvastuun päättymisikä nousisi lisäpäivien alaikärajan nostoa vastaavasti 63 vuodesta 64 vuoteen. Samalla työttömyysetuuden myöntämisen ja työttömyysvakuutusmaksuvelvollisuuden yläikärajaa ehdotetaan muutettavaksi vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneillä seuraamaan työntekijän eläkelain mukaista alimman vanhuuseläkeiän muutosta.

Ehdotetuilla muutoksella toteutetaan työmarkkinajärjestöjen vuonna 2014 tekemään eläkesopimukseen pohjautuvat työttömyysturvaa koskevat ehdotukset.

Esitys liittyy valtion vuoden 2020 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan, että työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden (niin kutsuttu eläkeputki) alaikärajaa nostettaisiin yhdellä vuodella vuonna 1961 ja sen jälkeen syntyneillä. Tämä tarkoittaa, että jatkossa vuonna 1961 tai myöhemmin syntynyt työtön henkilö olisi oikeutettu työttömyysturvan lisäpäiviin 62-vuotiaana, kun nyt ikäraja on 61 vuotta. Työnantajien rahoitusvastuuta nostetaan lisäpäivien alaikärajan nostoa vastaavasti 63 vuodesta 64 vuoteen. Samalla työttömyysetuuden maksamisen yläikärajaa muutetaan seuraamaan työntekijän eläkelain mukaista alimman vanhuuseläkeiän muutosta etuuksien väliin putoamisen estämiseksi.

Ehdotuksen taustalla on keskeisten työmarkkinajärjestöjen vuonna 2014 tekemä eläkesopimus, jossa työmarkkinoiden keskusjärjestöt sopivat arvioivansa kevääseen 2019 mennessä lisäpäiväoikeutta koskevien aikaisempien muutosten vaikutuksia työntekijän työmarkkina-asemaan. Selvityksen mukaan lisäpäiväoikeuden ikärajojen korotukset ovat pidentäneet työuria ja siten vähentäneet työttömyyttä. Lisäksi lisäpäiväoikeuden menettäneiden keskimääräinen tulotaso on alaikärajan nostamisen myötä noussut. Lisäpäiväoikeuden menettäneet työttömyyspäivärahan enimmäisajan täyttäneet henkilöt eivät myöskään ole joutuneet pitkäksi aikaa työmarkkinatuella. Selvityksen perusteella työmarkkinajärjestöt ovat sopineet lisäpäiväoikeuden ikärajan nostamisesta keväällä 2019 tehdyssä, vuoden 2017 eläkeuudistuksen jatkoneuvotteluihin perustuvassa sopimuksessa.

Valiokunta pitää ehdotettuja muutoksia perusteltuina ja kannatettavina. Muutosten tavoitteena on pidentää työuria ja sitä kautta vähentää työttömyyttä ja lisätä työllisyyttä. Muutoksen työllisyysvaikutukseksi on arvioitu 6 000 henkilöä vuoteen 2025 mennessä ja pidemmällä aikavälillä hie-

Valiokunnan mietintö StVM 15/2019 vp

man suuremmaksi. Työllisyysvaikutus perustuu siihen, että henkilöt, jotka eivät ole oikeutettuja lisäpäiviin, pysyvät pidempään työelämässä.

Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että esityksen työllisyysvaikutukset perustuvat lisäpäivärahaoikeuden alaikärajojen nostamisen vaikutukseen. Kun otetaan huomioon myös työttömyysetuuden yläikärajan ja lisäpäiväoikeuden yläikärajan nostamisen vaikutus, nyt ehdotetut muutokset lyhentävät eläkeputkea vuosina 1961—1972 syntyneillä, mutta laajentavat eläkeputkea vuonna 1974 ja sen jälkeen syntyneillä. Ehdotetuilla muutoksilla voi siten olla pitkällä aikavälillä (vuodesta 2034 eteenpäin) lisäpäiväoikeuden alaikärajan nostoon nähden päinvastaisia työllisyysvaikutuksia. Valiokunta pitää tästä syystä tarpeellisena, että lisäpäiväoikeutta ja lisäpäiväoikeuden ikärajoja arvioidaan tulevaisuudessa osana työttömyysturvan kehittämistä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan (TyVL 4/2019 vp) pitänyt tärkeänä, että julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) säädetään jatkossakin 60 vuotta täyttäneitä koskevasta oikeudesta työllistymistä edistävään palveluun tai palkkatuettuun työhön sekä kotikunnan työllistämismenestyksestä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan näkemykseen siitä, että ikääntyneiden pääsyä työllistymistä edistävien ja yksilöllisten palveluiden piiriin on edelleen tehostettava. Tarjotun palvelun tulee olla työvoimapolitiisesti tarkoituksenmukaista ja palkkatuetun työn tulee myös parantaa ikääntyneen mahdollisuuksia työllistyä.

Lisäksi valiokunta korostaa, että sosiaaliturvan uudistamisessa tulee kiinnittää erityistä huomiota etuus- ja palvelujärjestelmän kehittämiseen paremmin työuria tukevaksi. Myös työelämän muutokset, esimerkiksi mahdollisuudet lyhennettyyn työaikaan ja porrastettuun eläkkeelle siirtymiseen, tukisivat ikääntyneiden työssä pysymistä.

Eduskunta on 15 päivänä marraskuuta 2019 hyväksynyt hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain ja työttömyysturvalain 14 luvun 1 a §:n muuttamisesta (HE 41/2019 vp) sisältyneet lakiehdotukset (EV 22/2019 vp). Valiokunta ehdottaa muutettavaksi 2. lakiehdotuksen 8 a luvun 24 §:ää niin, että siinä otettaisiin huomioon hallituksen esityksen antamisen jälkeen hyväksytty muutos.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 83/2019 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 83/2019 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

työttömyysturvalain 3 luvun 1 §:n ja 6 luvun 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysturvalain (1290/2002) 3 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentti sekä 6 luvun 9 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 3 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 1188/2009 ja 3 luvun 1 §:n 2 momentti ja 6 luvun 9 §:n 1 momentti laissa 1049/2013, seuraavasti:

3 luku

Etuuden saamisen yleiset rajoitukset

1 §

Yleiset rajoitukset

Työttömyysetuutta ei myönnetä työnhakijalle, joka ei ole täyttänyt 17 vuotta. Ennen vuotta 1965 syntyneelle työnhakijalle työttömyysetuus myönnetään enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jona työnhakija täyttää 65 vuotta. Vuonna 1965 tai sen jälkeen syntyneelle työnhakijalle työttömyysetuus myönnetään enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jona hän täyttää työntekijän eläkelain (395/2006) 11 §:ssä tarkoitetun alimman vanhuuseläkeiän.

Työttömyysetuutta voidaan kuitenkin myöntää enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jona henkilö täyttää 68 vuotta, jos henkilön työnteko on estynyt 1 luvun 5 §:n 1 momentin 14 kohdassa, 4 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tai 1 a §:ssä mainituista syistä taikka jos hänet on kokoaikaisesti lomautettu.

— — — — —

Valiokunnan mietintö StVM 15/2019 vp

6 luku

Työttömyyspäivärahan määrä ja kesto

9 §

Lisäpäiväoikeus

Palkansaajan peruspäivärahaa ja ansiopäivärahaa maksetaan 7 §:ssä säädetyn enimmäisajan estämättä sen kalenterikuukauden loppuun saakka, jona työnhakija täyttää 3 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetyn työttömyysetuuden myöntämisen enimmäisiän, jos hän on syntynyt:

- 1) vuonna 1955 tai 1956 ja jos hän on täyttänyt 60 vuotta ennen enimmäisajan päättymistä;
 - 2) vuosina 1957—1960 ja jos hän on täyttänyt 61 vuotta ennen enimmäisajan päättymistä;
 - 3) vuonna 1961 tai sen jälkeen ja jos hän on täyttänyt 62 vuotta ennen enimmäisajan päättymistä.
- — — — —

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

2.

Laki

työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 12 a §:n 1 momentin 2 kohta, 24 §:n 1 momentin 2 kohta, 24 a §:n 1 ja 2 momentti, 24 b §:n 1 momentti ja 24 e §:n 3 momentin 2 kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 12 a §:n 1 momentin 2 kohta laissa 1653/2015, 24 §:n 1 momentin 2 kohta laissa /, 24 a §:n 1 ja 2 momentti laissa 970/2013, 24 b §:n 1 momentti laissa 1301/2002 ja 24 e §:n 3 momentin 2 kohta laissa 522/2018, sekä

lisätään lain 12 a §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1653/2015, uusi 2 a kohta seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 15/2019 vp

12 a §

Vakuutusmaksuvelvollisuutta koskevat rajoitukset

Työttömyysvakuutusmaksua ei makseta:

2) sen kalenterikuukauden jälkeen, jona ennen vuotta 1965 syntynyt työntekijä täyttää 65 vuotta;

2 a) sen kalenterikuukauden jälkeen, jona vuonna 1965 tai sen jälkeen syntynyt työntekijä täyttää työntekijän eläkelain 11 §:ssä tarkoitetun alimman vanhuuseläkeiän;

24 §

Maksuvelvollisuus

Työttömyysturvan omavastuumaksun on velvollinen maksamaan 12 §:ssä tarkoitettu työnantaja sekä valtion kirjanpitoyksikkö ja liikelaitos, jonka irtisanomisvuotta edeltäneen vuoden työttömyysvakuutusmaksun perusteena ollut palkkasumma tai sitä vastaava valtion kirjanpitoyksikön tai liikelaitoksen palkkasumma on vähintään 2 125 500 euroa, jos:

2) henkilöllä työsuhteen irtisanomisesta johtuva 61 vuoden iän täyttämisen jälkeen alkanut oikeus työttömyyspäivärahaan jatkuu hänen täytettyään 64 vuotta tai hän on alkanut saada vanhuuseläkettä 63 vuotta täytettyään ja työttömyyspäiväraha on jatkunut vanhuuseläkkeelle siirtymiseen saakka.

24 a §

Omavastuumaksun määrä

Omavastuumaksun perusteena 24 §:n 1 momentin 1 kohdan tarkoittamissa tilanteissa on se etuusmenoa vastaava määrä, joka irtisanotulle tai lomautetulle työntekijälle tulisi ansiopäivärahan suuruisena maksettavaksi siitä lukien, kun hänen oikeutensa lisäpäiviin alkaa, siihen saakka, kunnes hän täyttää 64 vuotta, kuitenkin vähintään yhden vuoden etuusmenoa vastaava määrä.

Omavastuun perusteena 24 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa on se ansiopäivärahan suuruista etuusmenoa vastaava määrä, jolta ajalta irtisanotulle työntekijälle on maksettu työttömyysetuutta työsuhteen päättymisestä siihen saakka, kunnes hän täyttää 64 vuotta.

Valiokunnan mietintö StVM 15/2019 vp
Vastalause /kok

24 b §

Omavastuumaksun periminen ja palauttaminen

Omavastuumaksu peritään 24 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti lisäpäiväoikeuden alkaessa ja 24 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti irtisanotun työntekijän täytettyä 64 vuotta.

24 e §

Velvollisuus tietojen antamiseen

Finanssivalvonnan ja Kansaneläkelaitoksen on annettava Työllisyysrahastolle salassapitosäännösten ja muiden tiedon luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä:

2) huhtikuun loppuun mennessä henkilötunnus ja työttömyyskassan numero niistä edellisen kalenterivuoden aikana 64 vuotta täyttäneistä henkilöistä, jotka ovat saaneet työttömyyspäivärahaa 64 vuotta täytettyään ja joiden oikeus työttömyysturvalain mukaisiin lisäpäiviin ei ole alkanut ennen 64 vuoden täyttämistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen vuotta 1961 syntyneestä työntekijästä maksettavaan omavastuumaksuun sovelletaan lain 8 a luvun mukaisia työnantajan työttömyysturvan omavastuumaksua koskevia säännöksiä sellaisina kuin ne ovat voimassa tämän lain voimaan tullessa.

Helsingissä 29.11.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anu Vehviläinen kesk
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Anna-Kaisa Ikonen kok
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Noora Koponen vihr
jäsen Merja Kyllönen vas
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ilmari Nurminen sd

Valiokunnan mietintö StVM 15/2019 vp
Vastalause /kok

jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Juhana Vartiainen kok
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Sofia Virta vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen

Valiokunnan mietintö StVM 15/2019 vp
Vastalause

VASTALAUSE

Perustelut

Kannatamme hallituksen esitystä nostaa työttömyysputken alaikärajaa 61 vuodesta 62 vuoteen vuonna 1961 ja sen jälkeen syntyneiden osalta. Muutos ei ole varsinaisesti hallituksen oma toimenpide, vaan pohjautuu työmarkkinajärjestöjen vuonna 2014 tekemään eläkesopimukseen ja vuoden 2017 työeläkeuudistussopimukseen. Lisäksi muutoksen vaikutukset eivät käytännössä kosketa kuluva vaalikautta. Vuonna 1961 syntyneet saavuttavat putken uuden alaikärajan vuonna 2023 täyttäessään 62 vuotta. Työttömyysputken alaikäraja ei siis ole nopeavaikutteinen työllisysoimi, vaan työllisyshyödyt on arvioitu vuodelle 2025 ja siitä eteenpäin.

Valiokunnan kuulemisessa on saatu eri tahoilta vahvaa viestiä siitä, että työttömyysputken ikärajan nostolla on havaittu olevan merkittäviä positiivisia vaikutuksia ikääntyneiden työllisyyteen. Tutkimusnäyttö asiassa on vahva (mm. Rantala 2002, Kyyrä & Ollikainen 2006, Kyyrä & Wilke 2007, Uusitalo & Nivalainen 2013, Kyyrä & Pesola 2017).

Kokoomus on esittänyt omassa vaihtoehtobudjetissaan työttömyysputken poistamista kokonaan. Putkessa jo olevien asema turvattaisiin, mutta uusia henkilöitä ei hyväksyttäisi putkeen. Esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön Työllisyyspaketti-työryhmän raportin (33/2016) mukaan työttömyysputken poisto voisi nostaa työllisyyttä noin 10 000 hengellä. Muutos parantaisi ikääntyneiden työllisyyttä ja vahvistaisi julkista taloutta. Päätöksen tueksi on olemassa paljon putken poistoa tukevaa akateemista tutkimusta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisina ja

että hyväksytään yksi lausuma (Vastalauseen lausumaehdotus).

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin työttömyyseläkeputken poistamiseksi ja ikääntyvien työllisyyden parantamiseksi.

Helsingissä 29.11.2018

Mia Laiho kok
Juhana Vartiainen kok
Anna-Kaisa Ikonen kok